

De huiskamer van SBO Merlijn

Merlijn
Wentzel

Fotografie: Merlijn Wentzel en Emilie van Nispen tot Pannerden

Bij SBO Merlijn, een school voor speciaal basisonderwijs in de Haagse wijk Laak Centraal, is een lokaal ingericht als 'huiskamer'. Deze gezellig ingerichte plek is bedoeld om kinderen tot rust te laten komen. De huiskamer fungeert als ontmoetingsplaats voor kinderen van verschillende leeftijden en als sociale oefenruimte. Hier worden problemen opgelost en is er ruimte voor wat extra aandacht of emotionele ondersteuning.

Sommige kinderen

Komen twee keer per jaar, andere dagelijks

T ROOST VOOR MIRIAM

Het is maandagochtend, kwart voor negen. In de huiskamer van SBO Merlijn zitten twee meisjes van een jaar of elf aan tafel bij juf Emilie.

Miriam huilt omdat zij ruzie heeft met Johan, een jongen uit haar klas.

'Buiten school doet hij wel aardig, maar hier pest hij me.' Het andere meisje en Emilie proberen haar te troosten. Dan komt Youssef (10) de huiskamer binnen. Hij was heel druk in de klas en komt naar de huiskamer om even rustig te worden. Youssef komt erbij zitten en luistert mee naar het verhaal van Miriam. Na een tijdje zegt hij: 'Misschien wil Johan stoer doen. Sommige jongens doen op school vervelend tegen meisjes om indruk te maken op andere jongens. Sommige jongens doen ook raar als ze verliefd zijn. Dan verbergen ze wat ze van binnen voelen. Dan schelden ze, terwijl ze eigenlijk iets aardigs willen zeggen.' Voor Miriam is het een eye-opener. Ze had nooit gedacht dat er zoiets achter zou kunnen zitten. Gerustgesteld loopt ze terug naar de klas. Als ze al bijna weg is, steekt ze nog even haar hoofd om de hoek van de deur. 'Bedankt, Youssef, zegt ze, waarop hij nonchalant antwoordt: 'Graag gedaan.' Ze is vastbesloten om met Johan te gaan praten.

DE KAMER

De huiskamer is een ruimte met een bank, fatboys, een boksbal, een eetkamertafel waar thee op staat en een koektrommel. Er is een knutseltafel en er zijn kapperspoppen. De huiskamer is onder schooltijd altijd open en er is permanent een onderwijsassistent beschikbaar voor de leerlingen. Kinderen kunnen erheen als ze verdrietig of boos zijn, wat extra aandacht nodig hebben, rustig willen werken, ruzie hebben, even willen spelen, in de klas te druk zijn en rustig moeten worden. Vaak komen ze op eigen initiatief (met toestemming van de leerkracht), soms op initiatief van hun leerkracht. Sommige kinderen komen twee keer per jaar, andere dagelijks. Soms tien minuten en soms een halve dag, maar altijd tijdelijk. De bedoeling van de huiskamer is een kind tot rust te laten komen en problemen te herstellen, zodat het daarna weer terug kan naar de klas. 'Juf Emilie' is oprichter en fulltime beheerder van de huiskamer.

THEORIE

Enkele jaren geleden gaven leerlingen en leerkrachten van SBO Merlijn in een reeks interviews aan, dat zij veel last hadden van de negatieve sfeer in de school. Zoals kinderen die de rust in de klas verstoren, de ruzies op het schoolplein, gedragsproblemen, motivatieproblemen, leerkrachten die boos worden en schreeuwen. Er zaten vaak kinderen met straf op de gang die vervolgens daar weer problemen veroorzaakten. De boodschap was duidelijk: er moest echt iets veranderen. De school is toen een ontwikkelingstraject gestart, met als eerste doel het verbeteren van het pedagogisch klimaat.

In de jaren daarna ontwikkelt de school een nieuwe visie op onderwijs en vooral ook een andere kijk op kinderen. De theorie van Luc Stevens, over de drie psychologische basisbehoeften (relatie, competentie en autonomie) wordt als uitgangspunt genomen. Volgens deze theorie wordt het gedrag van ieder mens primair door deze behoeften bepaald (Stevens, 1997). Om een goede relatie te onderhouden met de leerling kan

de school beter vertrouwen geven, verbondenheid stimuleren en (emotionele) ondersteuning bieden (Stevens, 2004).

Het valt niet altijd mee om volgens deze theorie met het gedrag van leerlingen om te gaan. Een leerling die op het schoolplein voortdurend andere kinderen bedreigt en brutaal is tegen de leerkracht, is dat niet gewoon een pestkop die te horen moet krijgen wat de grenzen zijn? Ja, maar waarschijnlijk verlangt deze leerling ook erbij te horen en vrienden te hebben net als iedereen. Als je het zo bekijkt, is het zinvoller deze leerling uit te nodigen om in de pauze onder begeleiding een spel te doen met klasgenoten. Je kunt hem leren om samen te spelen, in plaats van hem voor de zoveelste keer voor straf binnen te houden.

NIET NAAR BUITEN

Het is kleine pauze. Enkele kinderen melden zich bij de huiskamer omdat zij niet naar buiten willen. Van een klein meisje met grote verdrietige ogen weet juf Emilie wel waarom. Zij is twee weken geleden naar een kindertehuis verhuisd, omdat het thuis niet goed ging. Het enige wat zij wil is bij Emilie op schoot zitten, met haar hoofd op Emilies schouder en zachtjes geaaid worden. Dat mag. Het enorme verdriet beperkt haar in haar ontwikkeling. Zij komt wel vaker naar de huiskamer om even getroost en geknuffeld te worden. In de huiskamer vertelde zij voor het eerst iets over de problemen thuis. Daardoor kon zij worden geholpen.

Van Daniel weet Emilie niet wat hem ervan weerhoudt buiten te spelen in de pauze. Voor hij weer naar de klas gaat, vraagt ze het aan hem: 'Is het vanwege de computer dat je hier wilt komen, of is er een andere reden dat je niet naar buiten wilt?' Hij vertelt dat hij altijd ruzie krijgt op het schoolplein. Emilie stelt voor: 'Zullen we dan vragen of je de volgende keer iemand mag meenemen? Dan kun je samen een spelletje doen en een beetje oefenen.' Daniel vindt het een goed idee en samen schrijven ze een briefje aan de juf.

UITGAAN VAN BEHOEFTE

De huiskamer is gebaseerd op het volgende idee: stem je pedagogisch handelen af op de behoefte van de leerling. Creëer omstandigheden waarin het de leerling wel lukt met anderen om te gaan, te

beschikbaar zijn voor de andere kinderen in de klas. Een nadeel is dat de leerkracht als het kind naar de huiskamer gaat even geen contact met hem heeft. Hij praat daar met Emilie of andere kinderen en de leerkracht is er niet bij, die heeft dat proces gemist. Dat kan lastig zijn, vooral als het kind een conflict had met de leerkracht zelf. Goede afstemming tussen huiskamer en klas is essentieel.

In 2006 is de school daarom begonnen met een kaartstelsel. Als een kind naar de huiskamer komt, neemt het een kaart mee, waar hij of de leerkracht opschrijft waarvoor het kind komt. Als het kind weer terugkeert naar de klas, schrijft hij of Emilie ook weer even een berichtje. Bij ingewikkelde situaties loopt Emilie soms mee naar de klas, of ze gaat na schooltijd even langs bij de leerkracht.

leren, onafhankelijk en verantwoordelijk te zijn (Stevens, 2004). De school merkt bijvoorbeeld, dat kinderen door de omstandigheden soms helemaal niet in staat zijn zich te richten op hun ontwikkeling, laat staan op het programma in de klas. Het komt voor dat een kind 's ochtends al een uur in een busje heeft gezeten en daar vreselijk gepest is. Als dat kind op school komt, kan hij niet zomaar gaan zitten om naar de leerkracht te luisteren. Hij moet eerst zijn verhaal kwijt. En twee kinderen die een stevige ruzie hebben gehad in de pauze moeten dat eerst oplossen, voor ze weer met elkaar kunnen samenwerken. Of bijvoorbeeld het jongetje dat vertelt dat hij voor hij naar school ging twee blikjes energiedrank heeft gedronken. Dit jongetje heeft zo veel energie dat hij helemaal niet kan stilzitten en zich eerst stevig moet uitleven op de boksbal.

VERDRIET

Een meisje komt hartverscheurend huilend de huiskamer binnen. Juf Emilie slaat een arm om haar heen en zegt: 'Hé meisje, wat is er?', maar het meisje komt niet uit haar woorden. Emilie zegt: 'Wat een verdriet... Weet je juf dat je hier bent? Als je weer wat rustiger bent, mag je vertellen wat er gebeurd is. Wil je een glas water?' Het meisje huilt nog een tijdje, wordt dan wat rustiger en slaakt ten slotte een diepe zucht. 'Juf, mag ik het vertellen?' Ze vertelt dat haar vriendinnen in de klas haar werk voor het schoolverlaterafscheid hebben afgekeurd en daarna ook nog haar naam uit het groepje hebben geschrapt. Toen is ze heel verdrietig geworden. 'Dat snap ik', zegt Emilie.

Op dat moment komt Jeffrey binnen. 'O, gelukkig', zegt Emilie, 'daar is Jeffrey. Mag hij jou helpen?' Jeffrey vraagt: 'Wat is er gebeurd dan?' Het meisje begint opnieuw haar verhaal te vertellen. Terwijl hij een spelletje speelt op de computer, zegt Jeffrey af en toe: 'Ja? Hm hm? Wat bedoel je?'

Na een tijdje vraagt Emilie: 'Jeffrey, wat raad je haar aan?'

'Nou', zegt hij, 'je moet het tegen de juf gaan zeggen en die gaat je dan helpen. Of moet ik het even voor je gaan zeggen?'

Dat is helemaal een goed idee en samen vertrekken ze.

REACTIES

De kinderen vinden de huiskamer geweldig. Het is er mooi en gezellig en je kunt er lekker spelen. Ze vinden het ook fijn dat er een plek is waar je geholpen wordt om je problemen op te lossen, want zelf lukt ze dat niet altijd. Mooi meegenomen is het, dat nu niet meer alle problemen in de klas opgelost hoeven te worden. 'Ik vind het wel slim', zegt een jongetje, 'anders moet je die ruzies in de klas oplossen en daar heeft de juf geen tijd voor.'

Ook voor de leerkrachten is de huiskamer een uitkomst. Zij hebben in de klas lang niet altijd de mogelijkheid om in alle rust een kind de aandacht te geven die het nodig heeft. Je moet tenslotte ook

BOOS

Een meisje komt stampvoetend en huilend binnenrennen en laat zich in de fatboy vallen. Ze is verdrietig omdat ze volgend jaar bij een meester in de klas komt. Die staat bekend als streng en zij ziet dat als straf. Johan helpt haar: 'Je moet gewoon kijken wat je eraan kan doen', is zijn advies. 'Ik ga er zelf ook heen.' Enigszins gerustgesteld spelen ze samen een potje Mikado. Als even later deze meester de huiskamer binnenkomt, loopt ze naar hem toe en zegt: 'Meester, mag ik u feliciteren? Ik zit volgend jaar bij u in de klas.'

ELKAAR HELPEN

Emilie stuurt er vaak op aan dat de kinderen elkaar helpen. Soms uit nood geboren, omdat er te veel kinderen tegelijk zijn die aandacht nodig hebben. Dan zegt ze: 'Nu moeten jullie elkaar

even helpen hoor.' Maar ze doet het vooral ook omdat kinderen, juist ook degenen die zelf veel problemen hebben, opbloeien als zij een ander kunnen helpen. Kinderen kunnen heel lief en behulpzaam zijn en zijn erg trots als ze elkaar kunnen helpen.

In een paar jaar tijd is de sfeer op school erg verbeterd en leerlingen vertonen minder gedragsproblemen. Het contact tussen leerlingen en leerkrachten is positiever en er zijn minder conflicten. Dit is niet alleen te danken aan de huiskamer. Er is ook op andere manieren geïnvesteerd in de relatie met de leerlingen. Er is vaak met het team gesproken om tot een goede pedagogische visie te komen. Leerkrachten zijn getraind in het luisteren naar kinderen en er is veel met kinderen over de gang van zaken op school gepraat. Ook zijn er intensieve coachinggesprekken gevoerd over pedagogische dilemma's en incidenten.

De school heeft een evenwicht gevonden tussen de psychologische behoeften van de kinderen en de pedagogische antwoorden daarop (Stevens, 2004). Het belangrijkste resultaat is wederzijds vertrouwen en verbondenheid. Of zoals Aicha zegt: 'Op mijn vorige school moest ik altijd op de gang zitten en dat is ook niet leuk. Daarom hebben ze hier een huiskamer, denk ik.'

De kinderen beten in werkelijkheid anders. De kinderen op de foto's komen niet voor in het verhaal.

De auteur is als begeleider van de schoolontwikkeling verbonden aan de school. Zij is zelfstandig onderwijsbegeleider en beleidsmedewerker bij de SCO Lucas. Voor meer informatie zie: www.deleerschool.nl.

Meer informatie?

- Stevens, L. (1997), *Overdenken en doen*. PMPO, Den Haag.
- Stevens, L. (2002), *Zin in leren*. Garant, Leuven-Apeldoorn.
- Stevens, L. (red.) (2004), *Zin in school*. GPS, Amersfoort.

(Advertentie)

Naut
Natuur en techniek

De natuur om ons heen lijkt zo gewoon dat we vaak vergeten te kijken naar de schoonheid ervan. Dit schuilt in alledaagse dingen zoals de kleuren van een vlinder of de structuur van boomschors. In de natuur- en techniekmethode Naut worden kinderen enthousiast gemaakt door levensechte foto's en illustraties waarin veel te zien en te ontdekken valt. Dat zorgt voor verwondering en betrokkenheid bij de les.

MALMBERG

Naut, de nieuwe natuur- en techniekmethode.
Kijk voor meer informatie op www.naut-malmberg.nl